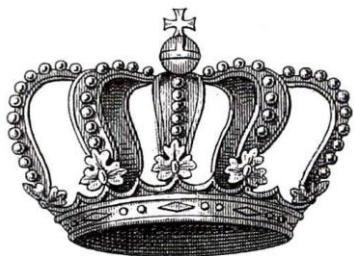

**NAJZNAMENITIJE LIČNOSTI
SRPSKOG MAČEVANJA
19. i početka 20. veka**

Aleksandar Stanković

**Izdanje
Udruženja za pozorišno i istorijsko mačevanje
Beograd, 2016**

**Edicija „RAPIR“,
knjiga XV
Specijalno izdanje
Škole mačevanja „SVETI ĐORĐE“**

**www.macevanje.org
Beograd, 2016**

ĐORĐE MARKOVIĆ - KODER

Tekst preuzet iz knjige

»Viteško, dvorsko i građansko mačevanje u Beogradu 1403–1940 (Aleksandar Stanković)

Djordje Marković Koder

Đorđe Marković Koder (nem. "mačak") - (1806-1891) prvi srpski **školovani** učitelj mačevanja. **Đorđe Marković Koder** je inače bio prevodilac, pravnik, pesnik (preteča srpskog poetskog modernizma i avangarde), poliglota (7 jezika je govorio a poznavao 12), svetski putnik (velik deo Evrope, severnu Afriku i deo Azije je obišao peške!), avanturista „kome je svet bio tesan“ (Jaša Ignjatović), srpski "Diogen" i jedan od svestranijih intelektualaca svog vremena (bavio se matematikom, pravom, medicinom, astronomijom, estetikom...).

Jaša Ignjatović, koji ga je upoznao dvadesetih i tridesetih godina 19. veka u Pešti, seća ga se u svojim **Memoarima** kao duhovitog, neobičnog čoveka posvećenog sticanju najrazličitijih znanja, no liшенog namere da ta znanja praktično koristi.

Ovaj ukleti pesnik i najoriginalniji stvaraoc u srpskoj književnosti XIX veka, i pored ogromne erudicije, dobar deo svog života se izdržavao kao učitelj mačevanja. Školovao se u Pešti gde je ujedno završio i mačevanje kod svetski poznatog mačevalačkog majstora F. Šapona. Držao je časove mačevanja u Budimpešti, Segedinu i Temišvaru ne samo studentima već i pitomcima austrijske vojske (62 regimenta) sabljom i rapirom kada mu je i bio ponuđen posao za redovnog vojnog "fehtmajstora".

Otvorio je i mačevalačku školu u Temišvaru. U Novom sadu i Petrovaradinu 1837. godine formira »Gimnastičko zavedenije« i drži privatne časove mačevanja. Zatim časove mačevanja drži i u Segedinu, gde je u periodu od 1839. do 1844. godine u gimnaziji davao časove mačevanja Stevanu Todoroviću.

Koder je u prvoj polovini 1839. godine, takođe u Kragujevcu, na poziv Miloša Obrenovića bio postavljen za prvog dvorskog učitelja mačevanja i telesnog vežbanja u Srbiji. Časove je davao njegovim sinovima Mihailu i Milanu. Kako je Koder časove davao i Miloševim gardistima i zainteresovanim građanima Kragujevca ovaj grad je ubrzo bio "zaražen" mačevalačkom veštinom. No, Koder je nakon 5 meseci otputovao.

Koder je 1843. godine otvara Školu mačevanja u Beogradu i postaje prvi učitelj mačevanja u prvoj građanskoj školi mačevanja u Beogradu. Ova škola je bila na Paliluli u neposrednoj blizini današnje crkve Sv. Marka. Tu je držao časove beogradskim mladićima i učenicima Liceja. Koder je u Beogradu držao časove mačevanja po

austrijskoj školi pošto se mađarska škola formirala tek početkom 20 veka. i držao je časove borbenog mačevanja teškom vežbovnom sabljom.

Po dolasku u Beograd, osim u svojoj privatnoj školi, časove mačevanja drži pitomcima Vojne akademije (njegov učenik je bio i sin Vuka Karadžića, Dimitrije) i kneževe garde.

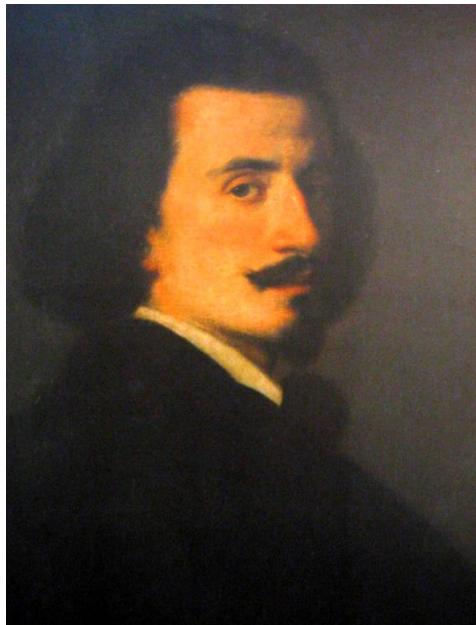
Od 1858 do 1860. godine je bio kontraktualni (ugovorni) profesor mačevanja u Artiljerijskoj školi (Vojna akademija) u Beogradu kao prvi domaći profesor mačevanja u ovoj instituciji. Iz tog perioda imamo podatak da je jednom prilikom, pošto je "uradio najmanje sto "muliped"-a (vrtenje mače iz zgloba šake) napisao neki izveštaj na hartiji perom tako čitko i razgovetno kao da mu je ruka pre toga mirovala". Obzirom da je navedena vežba korištena samo za lake sportske mačeve (jer bi teži povredili zglob i jer se samo kod lakih sportskih mačeva izvode udarci iz zgloba šake) ovaj podatak nam ukazuje da je Koder u navedenom periodu gotovo sigurno davao i časove iz sportskog mačevanja.

Nekako u to isto vreme (1862) objavio je u Novom Sadu svoj spev **Romoranka**. Moderan, pa i avangardan u svojim jezičkim i formalnim inovacijama, Koder je poetički anticipirao medjuratni modernizam i avanguardu. No, već naredne godine, nezadovoljan i neshvaćen, otišao je u svet. Posle 25 godina putovanja po svetu (po Severnoj Africi, Rumuniji, Grčkoj, Italiji, Turskoj - u Carigradu je, iako već sasvim star, učio arapski da bi **Romoranku** preveo na taj jezik)

Konačno se vraća u Novi Sad. Čovek »kome je svet bio tesan« poslednje godine svoga života proveo je u ubogom domu, u nekom kutu gde je »taman jedna postelja mogla stati i ništa više«. Živeći usamljenički, skromno, posvećen prevashodno radostima duha i pisanju, Koder je tako i umro, ne odvajajući se do poslednjeg časa od svojih rukopisa. Umro je 6. aprila 1891. godine u novosadskoj gradskoj bolnici. Srpska književnost nije ni slutila kakav je neponovljivi talenat zauvek ugašen tog prolećnog predvečerja. Nekoliko uglavnom šturih nekrologa objavljenih tom prilikom u našim listovima svedoči o odsustvu razumevanja i dubljeg interesovanja za Koderovo neobično delo. Pesnikovo sahrani na Uspenskom groblju u Novom Sadu je prisustvovalo tek »sedam-osam novosadskih gradjana koji su znali za njegovo ime«. Zaborav koji je umrlog pesnika pokrio je bio toliki da mu se čak i grob izgubio (nakon izvesnog vremena je bio prekopan, pošto нико о нему nije vodio brigu): danas se zna samo to da je sahranjen u blizini Jaše Ignjatovića, koji je bio jedan od retkih savremenih poštovalaca Koderovog dela. Slučaj Kadera predstavlja veliku mrlju na savesti srpske književnosti i kulture.

STEVAN TODOROVIĆ

Stevan Todorović početkom XIX veka

Stvaralač univerzalnog duha i gorostasna intelektualna figura čije je pionirsko delo ugrađeno u gotovo sve oblasti Srpske kulture 19. veka. Stevan Todorović će 1857. godine osnivajući "Prvo srpsko društvo za gimnastiku i borenje (mačevanje)" Beogradu doneti titulu prvog od svih slovenskih gradova koje ima gimnastičko društvo.

Stevan Todorović je rođen u Novom Sadu 1832. godine. Kao đak gimnazije u Segedinu bio je đak prvog srpskog školovanog učitelja mačevanja Đorđa Markovića Kodera. Tada je zavoleo je mačevalačku veštinu i njom se aktivno bavio gotovo sve do smrti. Studirao je slikarstvo u Beču i Minhenu, gde se aktivno bavio i mačevanjem. Pored slikarstva kojim se dosledno bavio više od pola veka poznati srpski slikar Stevan Todorović (1832-1925) je ostavio u srpskoj kulturnoj sredini zapažene tragove i u mnogim poljima vaspitnog i prosvetnog rada. Svestrano obrazovan i višestruko obdaren on je podjednako revnosno službovao kao profesor gimnazije, vodio slikarsku, vajarsku i gimnastičku školu, rukovao mačevalačkom sekcijom. Bio je pokretač izgradnje Srpskog narodnog pozorišta, oprobao se kao glumac, reditelj i dekorater.

U Novom Sadu 1855. godine u prostorijama velike gimnazije sa Jovanom Đorđevićem, dr. Đorđem Natoševićem i Jovanom Gavrilovićem utemeljuje mačevalački pokret u ovom gradu. U saradnji sa Kornelijem Stankovićem, on je priredio prve vokalne koncerte u Srbiji pokazavši pri tome svoju razvijenu muzičku kulturu.

U neku ruku on je bio prvi srpski genije u pravom renesansnom smislu te reči. "Nestor naše slikarske umetnosti, osnivač prvog srpskog Narodnog pozorišta, Pevačkog društva, Sokolstva..., nema kulturne ustanove kojoj Steva Todorović nije udario kamen temeljac, pa se s pravom može reći da je on otac našeg kulturnog života."; »Stožer društvenog života u Srbiji druge polovine XIX veka, tačnije dušepopečitelj i džanbaba elite napredne srpske mladeži, od kraja pedesetih do kraja sedamdesetih godina, Todorović je, nema spora, izrastao u gorostanu figuru istorije novije srpske kulture. Gotovo da nema oblasti društvenog života kod Srba, posebno u Kneževini i Kraljevini Srbiji, u čijim temeljima ili čijem preporodu i naglom napretku nisu ugrađeni

njegovo delo i plodotvorno delovanje, najčešće njegovi pionirski poduhvati.« Nikola Kusovac

Naime, šezdesetih godina XIX veka, okupljajući sinove viđenijih Beograđana, Steva je osnovao prvu slikarsku školu u Srbiji. Pored crtanja učenici su u ovoj školi dobijali i znanja iz muzike, književnosti i estetike a organizovani su i časovi telesnog vežbanja i mačevanja. Škola se nalazila na Kosančićevom vencu br.2 u kući slikara Milije Markovića-Raspopa. Na tom mestu je bila kasnije Narodna biblioteka, koja je izgorela u bombardovanju 1941. godine. Danas se tu nalazi ograđeni spomenički kompleks ruševina.

Ova škola je, na žalost, ubrzo prestala sa radom ali je on video veliko zanimanje jedne grupe učenika za gimnastiku i mačevanje. S tim u vezi jedan od prvih članova škole o Stevi Todoroviću je napisao za bečki časopis »Srpska zora« sledeće: »Poznavali smo ga pre kao pevača, nego kao slikara.

Ali, kada smo se mi đaci skupili oko njega manje smo navaljivali da učimo crtanje, a više pevanje, gimnastiku, boreње i glumljenje«. Iz ovog razloga je u letu 1857. godine Steva Todorović osnovao »Prvo srpsko društvo za gimnastiku i boreњe«.*

***O veličini pionirskog poduhvata i kulturnom značaju ove škole u zaostaloj Srbiji govori i podatak da je u Beogradu tog vremena još uvek bilo karavana sa kamilama. Tako je 1854. godine u Beograd došao karavan sa »553 velike i 105 malih kamil, natovarenih duvanom« koje su pasle travu kraj Bare Venecije (današnja glavna železnička stanica).**

Novoosnovano »Prvo srpsko društvo za gimnastiku i boreњe« dobivši za svoj rad odobrenje od vlasti okupilo je u početku 16 omladinaca. Među tim prvim članovima su se nalazili i mnogi mačevaoci i gimnastičari koji će kasnije zauzimati visoke položaje u političkom, državnom i društvenom životu Srbije. Tu su bili Ljubomir Kaljević, Milan Kujundžić, Čeda Mijatović, Andra Nikolić i Vladan Đorđević koje će 18 godina kasnije i sam biti inicijator osnivanja »Prvog beogradskog društva za gimnastiku i boreњe«.

Prvi časovi mačevanja su u okviru novoosnovanog društva držani u jednoj vežbaonici Liceja, zatim u stanu Steve Todorovića, a onda u šupi Save Spahije koja se nalazila u blizini Saborne crkve, na mestu gde se danas nalazi osmogodišnja škola »Kralj Petar I«.

Stevan Todorović – Prvo srpsko društvo za gimnastiku i boreње

Potrebne rekvizite je Steva nabavio o svom trošku. U okviru, inače ovog prvog sportskog društva u Srbiji, se aktivno odžava škola fehtovanja ili borenja, kako su mačevanje u to vreme nazivali.

Spomen tabla na OŠ »Kralj Petar I«

Stevan Todorović je u radu imao niz teškoća zbog konzervativnih shvatanja sredine o telesnom vaspitanju, pa je zbog toga došao i u sukob sa roditeljima nekih vežbača. Oni su ga čak jednom prilikom tužili policiji da je zaveo "takvu igru gde deca mogu slomiti noge ili ruke".

Nakon tužbe roditelja policiji Steva Todorović je dobio akt sa sledećom sadržinom: »...Na tužbu roditelja da zavodite takvu igru u kojoj deca mogu slomiti noge i ruke, zabranjuje vam se dalji rad...« Stevi Todoroviću i njegovim učenicima nije bilo lako. No, jedna srećna okolnost i ovde je odigrala važnu ulogu. Među Stevinim učenicima nalazio se i sin tadašnjeg ministra prosvete Koste Nikolajevića. Steva Todorović odluči da to iskoristi. Sutradan po prijemu zabrane od policije, Steva se obratio ministru Nikolajeviću a već drugog dana dobio je akt u kome je stajalo: »...Molimo vas da nastavite rad telesnog vežbanja na korist podmlatka...«

Tako je društvo nastavilo sa upražnjavanjem borenja i gimnastike sve do 1860. godine kada je prešlo u prostorije tadašnjeg »turskog hana«. U vreme preseljenja Steva je imao 80 učenika koji su se bavili uporedo i slikarstvom i vajarstvom, književnošću, besedništvom, lepim ponašanjem, gimnastikom i mačevanjem.

No, i pored ovakvih teškoća, broj učenika u Todorovićevoj školi gimnastike i mačevanja stalno se povećavao. Radi toga javila se potreba za većim prostorijama, koje je Todorović našao u zgradi "Turskog hana", koja se nalazila na mestu gde je danas restoran "Stambol kapija" /Vasina ulica/.

Zgrada turskog hana u kojoj je Stevan Todorović imao školu mačevanja.

Vasina ulica, mesto na kome je Stevan Todorović u »Turškom hanu« imao školu mačevanja 1860. godine.

Tu se preselila ne samo škola slikanja već i vežbaonica gimnastike i mačevanja. U novim prostorijama Todorović je na treći dan Uskrsa 1860. godine priredio "prvi javni čas" na kome su, uz izložbu slika, crteža i akvarela njegovih učenika izvedene i gimnastičke i mačevalačke vežbe.

Ovaj javni čas je pobudio veliko interesovanje stanovnika tadašnjeg Beograda i oni su došli u velikom broju; mnogi sa svojim porodicama. Tadašnjem knezu Mihailu se priredba veoma svidela i on se primio POKROVITELJSTVA nad društvom. Mačevanje će tada po prvi put u Srbiji biti organizovano pod patronatom srpskog Dvora.

Stevan Todorović oko 1865. god.

Polovinom 1861. godine a posle kraćeg puta u inostranstvo na studije slikarstva, Todorović se nastanjuje u gostonici koja se nalazila kod Kalemegdana, na mestu gde je danas biblioteka Grada Beograda.*

* Reč je o hotelu sa kafanom »Kod srpske krune« koja je podignuta 1846. godine i imala je 12 soba za prenoćiste, podruma za vino, luksuzno opremljen prostor u prizemlju i štalu za smeštaj trideset konja. Važila je za sastajalište najuglednijih ličnosti Beograda. Podignuta je na mestu zvanom »Velika pijaca« i to zalaganjem kneza Aleksandra Karađorđevića.

Gostonica "Kod srpske krune" i Biblioteka Grada Beograda - mesto na kome se nalazila kafana u kojoj je bila II škola mačevanja Stevana Todorovića

U prostranoj sobi je smestio gimnastičke sprave i mačevalačku opremu kao i slikarski materijal i pribore. To je u stvari bila druga vežbaonica "**Prvog srpskog društva za gimnastiku i borenje**".

Pošto je kod njega u sve većem broju dolazila omladina gostoničar je bio nezadovoljan, pa mu je povisio stanarinu. Steva Todorović nije mogao da podmiri visoke troškove, zbog čega mu je gostoničar otkazao stan. Pored toga, zbog neizmirenih stanarina za dva meseca, izložio je javnoj prodaji njegove slikarske rade, gimnastičke sprave i mačevalačku opremu.*

***Gostoničar »Srpske krune« je najveći deo stvari prodao izvesnom Grujiću, advokatu iz Pančeva.**

Sablje za civilno mačevanje iz perioda rada Stevana Todorovića u Beogradu II polovine XIX veka. Iz lične zbirke autora.

Maska za mačevanje i rukavica iz perioda II polovine XIX veka. Prečage na masci i nesavitljiva nadlaktica na rukavici ukazuju da se ova oprema koristila i za vežbanje borbenog mačevanja teškim vežbovnim sabljama.

U vreme incidenta sa gostioničarem Stevan je odlazio na dvor gde je kneževog vanbračnog sina Velimira podučavao mačevanju.

Za obavljanje ove dužnosti Todorović je dobio vrlo visoku platu i veliki stan sa dve sale i balkonom na prvom spratu u "Starom zdanju". Malo po malo, Steva je radi zajedničkog vežbanja dovodio u dvor i druge omladince. Tako je stekao još veće simpatije kneza, koji oduševljen, nešto radom u dvoru, a nešto uspelim javnim časom, odlučuje da podigne vežbaonicu i snabde je opremom. Tako je početkom novembra 1861. godine škola dobila treći prostor i to na mestu ispod zgrade Narodne banke u današnjoj ulici Kralja Petra 7.

Todorović je u jednu salu smestio školu slikanja a u drugu gimnastike i mačevanja. a rekvizite je ponovo nabavio i to o trošku kneževom. Ovo je ujedno i drugi podatak o tome da je u Beogradu XIX veka postojala DVORSKA ŠKOLA mačevanja!

Od prilike u isto to vreme, krajem 1861. godine Petar Predragović, učitelj gimnastike i mačevanja, vojni begunac, pisac prvog štampanog udžbenika za predavanje gimnastike u Srbiji i školovani oficir austrijske vojničke akademije, drži časove gimnastike i fehtovanja kao privatni učitelj u EVANGELIŠTICKOJ školi u Beogradu. Nije poznato do kada su se držali ovi časovi i da li su se oni držali i ranije u navedenoj školi.

U letu 1862. godine zbog intenzivnog rada škole Steve Todorovića, za potrebe društva gimnastike i mačevanja, podignuta je i letnja vežbaonica koja se nalazila na mestu gde je danas letnja bašta restorana "Park" kod Kalemeđdانا. I ovaj put su potrebni rekviziti nabavljeni o trošku kneza Mihaila. Pored članova društva gimnastikom i mačevanjem su se mogli baviti i đaci srednjih beogradskih škola.

Steva Todorović je 1864. godine otisao u Firencu na usavršavanje slikarstva, a zatim u Minhen. Njegovim odlaskom prestala je i aktivnost u "Prvom srpskom društvu za gimnastiku i boreњe".

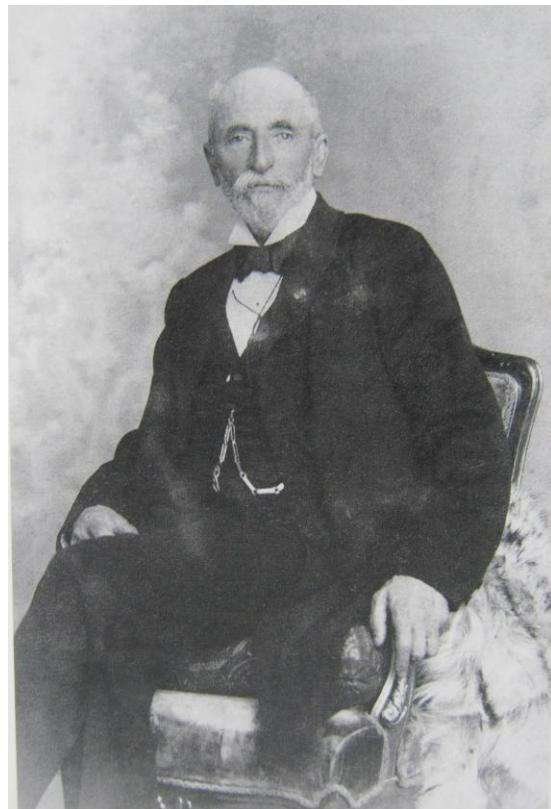
Steva Todorović je po svemu sudeći, verovatno prvi u Beogradu držao časove i sportskog mačevanja i to ne u samom početku 1857. godine već tek kasnije. Ovo se može zaključiti iz pomena »opreme« koja se prodaje ili nabavlja a bez koje ne može biti ni govora o mačevanju kao sportu. Međutim i ovo je diskutabilno jer otvoreno je pitanje koliko je Steva, relativno slabog materijalnog stanja, bio u stanju da finansira nabavku, transport i održavanje u to vreme veoma skupe sportske mačevalačke opreme za školu sa toliko polaznika!

Ne može se sa preciznošću reći po kojoj metodi je predavao mačevanje. On je počeo sa austrijskom školom koju je naučio od Kodera, međutim, za života je puno putovao i zadržavao se kako u Parizu tako i u Firenci. Iz tog razloga nije moguće zamisliti da on nije posećivao u ovim velikim svetskim mačevalačkim centrima i njihove škole mačevanja. Da li je nešto naučio ili preuzeo od italijanske (verovatnije) ili

francuske škole mačevanja i da li je to doneo u Beograd, mi nikada nećemo sa sigurnošću saznati.

Međutim, Steva je bio i među najvatrenijim pozorišnim trudbenicima u Beogradu krajem 6 decenije. On je bio upravnik amaterskog pozorišta u Kneževoj pivari. U tom pozorištu je i igrao i režirao. U vremenu od 31.10. 1857. godine do 12.10. 1858. godine on je bio na razne načine uključen čak u 53 predstave. Značajno je pomagao u radu Narodnog pozorišta kao scenograf. Ovo sve navodim zato što se može sasvim opravdano predpostaviti da je Steva Todorović, u tom smislu, radio i na postavkama pozorišnog mačevanja.

Međutim u vreme u kome je Steva Todorović imao svoje škole mačevanja Beograd je živeo sasvim u nekom drugom svetu. Građansko mačevanje neće, kao pomama i moda, obuzeti u tolikoj meri Beogradane kao što je obuzimala građane Beča, Pešte, Pariza ili Zagreba tog doba. Prisustvo velikog broja mačevaoca u »Prvom srpskom društvu za gimnastiku i borenje« je više bio posledica harizmatične i genijalne ličnosti Steve Todorovića no popularnosti mačevalačke veštine u Beogradu. To se, inače, najbolje potvrđivalo uvek kada je Steva Todorović iz raznih razloga napuštao Beograd, i napokon kad bude prestao sa aktivnostima u društvu. Bez njegovog prisustva u Beogradu mačevanje je uvek zamiralo!

Stevan Todorović 1903

Ostavio je za sobom preko 800 slika, ikona i fresaka od toga 300 portreta poznatih savremenika, a među kojima su najpoznatiji portreti kraljice Natalije, kralja Milana Obrenovića, Kornelija Stankovića, Đure Daničića, Vladana Đorđevića i drugih. Proglašen je 1904 akademikom Srpske kraljevske akademije. Bio je akademik Petrogradske akademije umetnosti i Akademije u Kataniji (Italija). Umro je 1. januara 1946.

ŠARL DUSE

Tekst preuzet iz knjige

»Viteško, dvorsko i građansko mačevanje u Beogradu 1403–1940 (Aleksandar Stanković)

Neposredna blizina Austrije i Mađarske, kao i školovanje srpskih oficira i mladeži u zemljama Evrope, odrazilo se na mačevanje i u Kraljevini Srbiji. Tako je dolazak **Šarla Dusea (Charles Doucet)** u Beograd predstavljao prelomni trenutak za povratak veštine evropskog, modernog mačevanja u Srbiju 19. veka.

Šarl Duse je bio Belgijanac koji je primio državljanstvo Kraljevine Srbije. Udario je temelj modernog sportskog mačevanja francuske škole u Beogradu i Srbiji. U tom smislu se može reći da je tek sa njegovim dolaskom u Beograd došlo do pojave mačevanja koje će ovaj grad uvesti u evropske mačevalačke tokove 20. veka. **Šarl Duse** je bio ujedno prvi strani profesionalni, školovani zapadnoevropski učitelj mačevanja (drugi je bio Giono Martinenghi u Zagrebu, treći Angelo Toricelli u Subotici) koji je radio u Beogradu i Srbiji. Završio je Mačevalačku akademiju u Brislu 1889. godine, kao prvi u rangu. Iste godine ga poziva turska vlada da se angažuje kao učitelj mačevanja na Vojnoj akademiji u Istambulu. Tamo se Duse, sticajem okolnosti, 1889. godine upoznaje sa vojnim atašeom Kraljevine Srbije i generalštabnim pukovnikom Svetozarom Nešićem. Ovaj ga vrbuje da ostavi Tursku i dođe u Beograd. Duse, tako, 1891. godine, a na poziv kralja Milana Obrenovića, dolazi u Beograd I biva odmah postavljen za učitelja mačevanja u Vojnoj akademiji.

Šarl Duse će se 7. decembra 1894. godine obratiti Ministarstvu prosvete sa predlogom da se u beogradske škole uvede nastava iz građanskog sportskog mačevanja. U tom pismu piše sledeće:

„Gotovo po svim zemljama cele Evrope pa i Amerike, po svim srednjim školama, davno je uvedena nastava borenja (mačevanja), kao jedna vrlo važna i korisna aktivnost, ne samo po telesno razvijanje podmlatka, već i kao jedna činjenica koja mnogo utiče na umno jačanje i intiligenциju mladeži. Danas se veština borenja najpažljivije gaji kod sviju obrazovanih naroda, njeni su predstavnici najuglednije ličnosti, a među članovima se nalaze najveći naučnici, umetnici i političari svog vremena.

Sama važnost ovog predmeta, koristi koje se od nje dobijaju i pažnja koja joj se svuda poklanja, najjasnije kazuje, koliko bi naša školska omladina dobila, koliko moralno i fizički napredovala kada bi joj se dala mogućnost i prilika, da se sa tom veštinom upozna.

Polazeći sa te tačke gledišta, nalazeći da je ona i suviše umesna i opravdana, učtivo sam mišljenja, da bi bilo vrlo zgodno, otvoriti vrata naših srednjih škola i toj UMETNOSTI, spojiti je sa gimnastikom i davati joj podrške...

Odgovor je došao veoma brzo. **Šarl Duse** je bio i primljen tokom iste 1894. godine za nastavnika mačevanja u Višem ženskom zavodu - privatnoj školi u kojoj su se obučavale u mačevanju devojke otmenijih krugova. Ovaj zavod je bio smešten na Vračaru u bivšoj Resavskoj ulici, a potom u ulici kralja Milana. To je bila prva građanska (civilna) škola u kojoj je Duse u Beogradu držao časove čisto francuskog sportskog mačevanja kakvo je ono uglavnom i danas.

Neće proći puno vremena i **Šarl Duse** će sam u Beogradu otvoriti privatnu školu mačevanja. Otvaranje ove škole je događaj koji se smatra i najvažnijim za istoriju mačevanja u Beogradu i Srbiji. Naime, uoči Bogojavljenja 18. januara 1897. godine (po starom kalendaru) g. Duse sa g. Pantelićem i R. Novakovićem posle dogovora od blizu pet časova, je doneo odluku da osnuje "Školu borenja Šarla Dusea". Tada je odlučeno da se pristupi i što pre osnivanju Prvog boračkog (mačevalačkog) društva u Kraljevini Srbiji.

Svi ovi važni dogovori dogodili su se na mestu uobičajenom u Beogradu za takve stvari u ono vreme: u kafani „Nezavisna Srbija" koja se nalazila na prostoru današnjeg hotela »Moskva« a preko puta hotela »Balkan«.

Škola borenja je bila na Terazijama u zgradi „Avale" (danас „Robna kućа" na Terazijama, na samom ulazu – pasažu u Nušićevu ulicu). U ovoј školi najbolji su bili đaci - Jevrem Jaša Pantelić i Dragomir T. Nikolajević. Članovima te škole su bili mnogi beogradski lekari, advokati, đaci, studenti, te građani drugih profesija, a devojke su većinom bile iz krugova diplomacije.

Terazije iz doba Šarla Dusea (škola se nalazila u dvospratnoj kući koso-preko puta fontane)

Pošto je Duseova škola odlično radila i imala puno polaznika, on je odlučio da osnuje i prvo boračko (mačevalačko) društvo u Beogradu, a u kome će svršeni polaznici njegove škole upražnjavati mačevanje. Tako je na skupštini održanoj 1. maja 1897. godine, u prisustvu velikog broja mačevalaca **"Škole mačevanja Šarla Dusea"**, osnovano Boračko društvo **"SRPSKI MAČ"**. Od tog perioda, zapravo, i počinje razvoj

moderne mačevalačke veštine u Beogradu. Boračko društvo „Srpski mač“ se nalazilo u zgradbi Narodne skupštine (ugao ulice Kneza Miloša i Kraljice Natalije (bivšeg Narodnog fronta) - prostor današnjeg bioskopa »Odeon«), a članovi rade od 6 do 8 časova uveče.

U sledećih deset godina Društvo je dalo izvanredne mačevaoce, od građanskih lica: dr. Jevrema - Jašu Pantelića, A. Tomaševića, D. Đokića, advokata Radivoja Novakovića, dr. Vojislava Subotića, Branimira Simića, a iz Vojne akademije poručnike Bogoljuba Dinića, Aleksandra J. Josifovića, Dragomira T. Nikolajevića, Dragoljuba Bajalovića, Radivoja Elezovića i Milutina Lazarevića.

O osnivanju društva, beogradski list "Večernje novosti" od 1. juna 1897. godine, piše: *"Prošlog meseca je osnovano i započelo svoj rad jedno novo sportsko društvo, kome je cilj isključivo borenje (fehtovanje). To novo društvo se zove "SRPSKI MAČ", a njegove statute je potvrdila Uprava grada Beograda. Boračko društvo se nalazi u zgradbi Narodne skupštine, a članovi rade od 6 do 8 časova uveče. Društvo je izabralo svoju upravu u sledećem sastavu: predsednik Vladimir Rajković, artiljerijski kapetan; podpredsednik Dr. Božo Čolak-Antić, a članovi uprave Mihailo Barjaktarević, konjički kapetan, Vasa Božidarević, artiljerijski poručnik i Radivoje Novaković, pravnik. Društveni učitelj je Šarl Duse, profesor mačevanja na Vojnoj akademiji".*

Prvi, u štampi zabeležen, javni čas ovog društva, i uopšte u novinama zabeleženo mačevalačko nadmetanje u Beogradu, je organizovano upravo od strane »Srpskog mača« i to sredinom maja 1897. godine.

Glavni organizator i učesnik je bio **Šarl Duse**. Nadmetanje je bilo organizovano u kafani »Bulevar« koja je bila u zgradbi u kojoj se danas nalazi bioskop »Balkan«.

Zgrada u kojoj se održalo prvo zabeleženo mačevalačko nadmetanje u Beogradu od strane »Srpskog mača« maja 1897. godine

Novine kasnijeg perioda o tom dogadjaju pišu: „Tada je bila tolika navala sveta da nije bilo ni karata, ni sedišta. Na tom borenju bio je kao učesnik g. Santeli, profesor

*mačevanja iz Pešte sa svojim mlađim bratom. U borbi sa mačevima g. Duse, profesor Vojne akademije u Beogradu, odneo je pobedu nad g. Santelijem.**

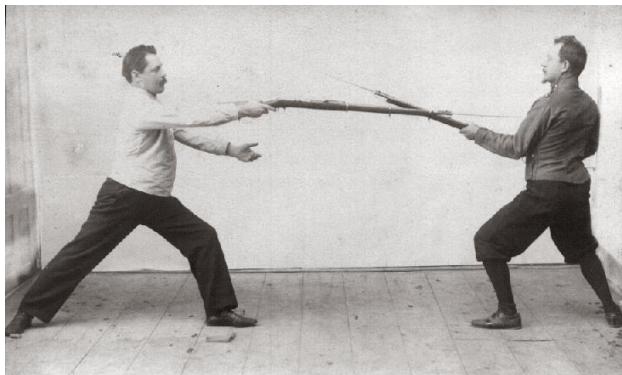
* prim. autora - Grof Santeli je širom Evrope toga vremena bio poznat po tome što je na turniru organizovanom između gardista bečkog dvora i samuraja japanskog cara, koji je bio u poseti Beču, predvodio gardiste koji su do sramote potukli svoje protivnike sa preko 100 pogodaka razlike.

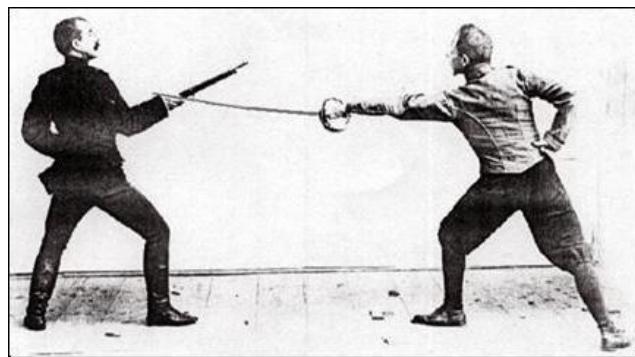
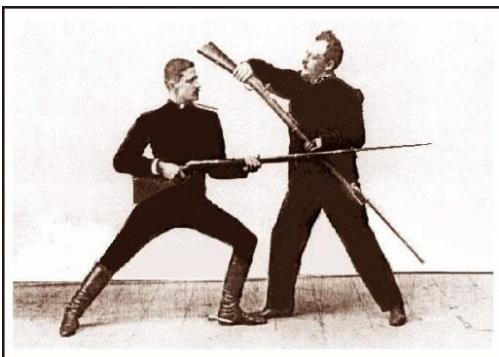
Urnebesno pljeskanje bila je nagrada za uspeh. Ostali članovi koji su radili, a bilo ih je preko 25, pokazali su da se 'mnogog može učiniti jakom voljom'. Prvi predsednik društva je bio g. Vlada Rajković, ovdašnji kapetan, a sada potpukovnik. U njegovom radu za razvitak mačevanja, kao i priređivanju prvog javnog borenja u Beogradu, bio je najjače potpomognut od strane g. Slavka Grujića, tada predstavnika Srbije u Londonu. Videlo se odmah da se sa pametno združenim snagama postiže i najveći uspeh." - ("Srpski vitez", br. 7-10, 1909. god.) Od 1889. do 1909. „Srpski mač“ je davao najbolje borce u vojsci i u građanstvu.

Među najpoznatijim mačevaocima »Srpskog Mača« najbolji je bio Ljuba Stojanović. On je mačevanje učio u Beču kod profesora Hortla. O veštini i umeću mačevaoca nam govori izveštaj sa »Javnog borenja« održanog 1901. godine kod Kolarca. »Tu je bilo 8 profesora borenja iz raznih država koji su imali za protivnike članove Srpskog Mača. Ispalo je ovako: profesor Dženoro nije pobedio g. Vasu Simića; profesor Pruker, ravan je bio g. Jevremu Panteliću; profesora g. Zakovarova iz Varšave potpuno je potukao g. R. Novaković. Tek tada su videli prisutni gledaoci, da Beograd ima valjanih boraca doraslih stranim.« (Srpski vitez, jun 1909). Srpski Mač u kome će se stalno smenjivati uprave i koji će postojati skoro 15 godina imao je devizu: »Pregaocu Bog pomaže«.

Šarl Duse će predvodeći beogradske mačevaoce ukrstiti svoje oružje i sa najvećim svetskim legendama tog vremena. Ovde treba izdvojiti mačevalačku akademiju održanu 1904. godine u Velikom Bečkereku gde se borio sa Austrijancem srpskog porekla, mačevaocem svetskog glasa **Milanom Neralićem**.

Ovaj period je i od izuzetnog značaja za vojno mačevanje. Naime, **Šarl Duse** za potrebe K. S. Vojne Akademije 1898. godine izdaje knjigu: „Uputstvo za borenje nožem (bajonetom)“, na 32 strane i sa 25 fotografija.

Gotovo je sigurno da su slični priručnici rađeni i za borbu sabljom i rapirom, ali se nisu sačuvali u ratnim razaranjima koja su sledila.

Takođe, 1. novembra 1900. godine na inicijativu **Šarla Dusea** vojna Akademija u Beogradu je otvorila »OFICIRSKU ŠKOLU BORENJA«. Profesor mačevanja u njoj je bio **Šarl Duse**.

Prva klasa mačevaoca Oficirske škole borenja sa Šarjom Duseom u sredini (1900)

Šarl Duse je praktično bio zadužen za održavanje nastave mačevanja u celoj vojsci i u tom smislu njegove aktivnosti nisu bile vezane samo za vojnu akademiju već i niže vojne škole u Beogradu.

Oficiri mačevaoci u dvorišnoj zgradbi Vojne akademije: Petar Miljković,

**Drag. Nikolajević, pukovnik Damjan Popović, Šarl Duse, major Dušan Pešić,
Bogdan Hajnc, Aleksandar Stojčević, Mil. Lazarević, Aleksandar Josifović,
Bogoljub Dinić, Dragan Bajalović, Milan Zavadil, Božidar Gojković, Dušan Kuzmanović, Rad.
Elezović, Rad. Aradelovil, Drag. Radojičić, G. Milovanović, Stojan Popović, Miliv. Lukić, Pav. Jurišić
(List „Sport i svet”, Beograd, 1.1.1905)**

Vojna akademija koja je bila zatvorena od septembra 1912. do oktobra 1913. godine i od jula 1914. do oktobra 1919. godine, ponovo je otpočela sa školovanjem svojih pitomaca 1. oktobra 1919. godine. Za upravnika je postavljen general Živko G. Pavlović 10. juna 1919. i na toj dužnosti ostaje do 7. oktobra 1920. godine.

Predmet borenja (mačevanje) predaje ponovo Šarl Duse, sada sa zvanjem višeg nastavnika borenja.

Šarl Duse će držati aktivno nastavu mačevanja na Vojnoj akademiji (sa prekidima zbog I svetskog rata) praktično sve do 1923. godine.

**Vežbe vojnog mačevanja pešadijskom oficirskom sabljom u vreme penzionisanja Šarla Dusea -
dvorišni prostor Vojne akademije u Beogradu, 1924. godine**

Za period oko i posle 1900. godine je karakterističan ne samo procvat mnoštva GRAĐANSKIH škola mačevanja već i procvat DVORSKOG mačevanja. Tako su prinčevi Đorđe i Aleksandar Karađorđević još od 1903. godine dobijali redovno časove mačevanja lično od **Šarla Dusea**.

O ovome princ Đorđe Karađorđević (stariji sin Petra I Karađorđevića) u svojoj knjizi "Istina o mom životu" piše sledeće:

„Otac nam je već odavno uzeo učitlja za mačevanja, profesora Šarla Dusea, koji predaje mačevanje pitomcima Vojne Akademije. Po sporazumu sa ocem dolazi dva puta nedeljno u dvor da uči Aleksandra i mene. Nabavljeni nam je specijalna oprema i moj brat i ja se sa zadovoljstvom mačujemo. Nije to uvek samo veždba i igra. Kada smo ljuti jedan na drugog, navaljujemo jače. Naš profesor, belgijanac, tumači ove naše ispade napretkom u učenju i iskreno se raduje. Posle onoga susreta u Dvoru, na dan Aleksandrovog šesnaestog rođendana,, kada me je Aleksandar onako uvredio u prisustvu kapetana Živkovića, Aleksandar i ja, tako smo silovito navaljivali jedan na drugoga da je naš učitelj bio ushićen. „Bravo, bravo” uzvikivao je dok se spretno uklanjao da nam ne smeta. „Odlično, odlično”, kako samo napredujete, reklo bi se da prisustvujem pravom mačevanju profesionalaca. Profesor je zadovoljan našim mačevanjem, a zadovoljni smo i mi. Časovi mačevanja daju nam priliku da iskalimo svoj bes...“

Šarl Duse u lovnu Avali, pored srednjevekovnog utvrđenja Žrnov. S desna na levo: Šarl Duse, učitelj mačevanja na vojnoj akademiji, princ Đorđe Karađorđević i Mihailo Pertović Alas (sede).

Aprila 1907. godine, odlukom Ministarstva prosvete osnovana je i prva gimnastička škola u Srbiji a pod nazivom »Državna gimnastička škola u Beogradu«. Cilj ove škole je bio obrazovanje nastavnika gimnastike i mačevanja u srednjim školama. Nastava je trajala u dva tromesečna ciklusa. Među nastavnicima stručnih predmeta je bio i **Šarl Duse** »za borenje«. Duse je po programu te škole kako u prva tako i u druga tri meseca držao po četiri časa mačevanja nedeljno.

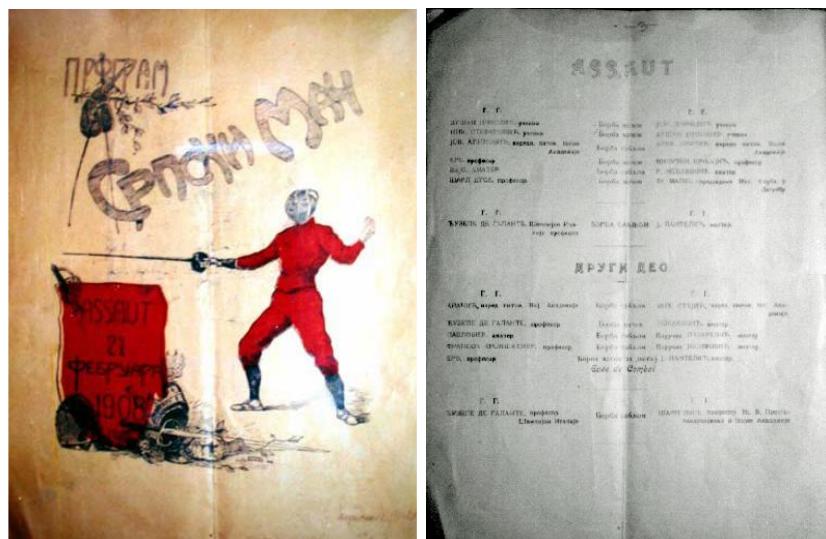
Šarl Duse (desno) u Vrnjačkoj Banji sa ing. Pavlom Deničem, upravnikom grada Beograda i konzulom u Solunu sa porodicom

Šarl Duse je sredinom 1907. godine zajedno sa francuzom (ili mađarom?) Erbom i Milutinom Krnjajićem aktivno učestvovao u radu Boračkog društva »Dušan Silni«. Osim toga, Šarl Duse je sa svojim najboljim mačevaocima nastupao i na međunarodnim mačevalačkim akademijama u Budimpešti, Beču, Parizu, Sofiji, Zagrebu, Beogradu i drugim gradovima. Tako je održana jedna mačevalačka akademija u Beogradu 21. februara 1908. godine. Na nju je došao **Duzope de Galante** najveći šampion Italije, takođe profesor mačevanja. Ova svečana akademija je ujedno bila i prva poznata mačevalačka manifestacija koja je održana pod pokroviteljstvom krune tj. Njegovog Kraljevskog Visočanstva Kralja Petra I Karadjordjevića.

Beogradske novine su 4.III.1908. sledećim izveštajem, iz kojeg se najbolje može videti duh mačevanja u Beogradu tog vremena, propratile ovaj dogadjaj veka u Srbiji tog doba.

»Retka viteška svečanost Srpskog Mača sakupila je odabranu publiku u sali Kolarčevoj; po sredini podijum za borbu lepo ukrašen, redovi sedišta sa obe strane. Kralj, prestolonaslednik Djordje, princeza Jelena i knežević Pavle uveličali su prisustvom sjaj ove sportsko-mondenske večeri.

Dame u divnim toaletama ispunile su prve redove u okrug Kraljevih sedišta. Primetili smo dvorsku damu princeze Jelene, g-dju Sergijev, markizu Lagargon sa čerkom, g-dju Andre Nikolića, g-dju Steve Lovčevića, g-dju pukovnika Sondermajera (isti je imao dvoboja sa Crnjanskim – prim. A. Stanković), g-dju i g-djicu Popović, g-djicu i g-djice pukovnika Protića, g-djicu Nataliju V. Djordjevića, g-djice Ugričićeve, g-dju Grujić, g-djicu Lozanovićevu itd; od gospode ruskog poslanika Sorgijeva sa sinom, austrijskoga poslanika barona Forgača, barona Largo, austrijskoga vojnog atašea majora Tancoša, kneza Lipe, Arslan Beja, bojnog bugarskog atašea majora Gančeva. Preko od Kraljevog sedišta u prвome redu general Ugričić, pukovnik Šturm, I adjutant major Miloš Popović, ordonans N.V. prestolonaslednika kapetan Milan Nedić, u predsedničkoj fotelji g. Andra Nikolić, ministar prosvete; počasni predsednik Srpskog Mača dr. Subotić i dr. Kujundžić, pukovnik Miloš Vasić, Stevan Lovčević, pukovnik dr. Sondermajer, Miša Svilokosić, major Purić, dr. Panić, dr. Koen, dr. Giga Jakšić, Djoka Jovanović, skulptor, itd.

Palakat nadmetanja organizovanog od strane Boračkog društva "Srpski mač" 1908. godine sa učesnicima i programom takmičenja na akademiji

Dirigovali su borbom Andra Nikolić i dr. Subotić. U prvoj partiji aplauzom su pozdravljeni za skladnu i veštu borbu Andre Nikolić, Stevan Lovčević, Nikodije Stevanović, Dušan Janković, gimnazijalisti Akademci i narednici Jovan Aćimović, Alekса Protić, Aračić i Stajić. Sa puno hvale, profesor Erb i Milutin Knjajić u skladnoj borbi floretom radi lepote stava i rada, uzajamnim dogovorom, gotovo bez tuševa, dopali su se. Vajs i Novaković u borbi sabljom nisu se mogli složiti, njihovo takmičenje sa prekidima bez sledbenosti, sa udarcima bez zadržavanja, mnogo hitrine, malo razmišljanja, Novaković bi i bez ovih primedbi nadmašio Vajs.

Šarl Duse, profesor, jubilar, borio se sa velikim znanjem protiv amatera visokoga ranga dr. Malecom, njihova borba mačem, jedna lepa lekcija iz borbene veštine, sa preimcućtvom za profesora sa puno hvale za amatera, koji je odlično predstavljao

*hrvatske borce i svoj I hrvatski mačevalački klub, čiji je predsednik dr. Maleš, obasut je hvalom od beogradske publike. Šampion Italije Djuzepe de Galante i J. Pantelić očarali su publiku svojim znalačkim assaut-om. Njihova borba sabljom ispunjena s kraja na kraj vezom u udarcima odbranjenim u povraćaju. Borba koja je isticala svakog momenta je bila sve interesantnija, ruka je letela brzinom, da bi se zadržala u nižim odbranama, protivnici su rivalizovali u teškom eskiviranju tela (povlačenjem), da bi odbranili direktnе napade u nedostatku terena, ili iz tih mučnih pozicija u veliki odskok ili bod. Udari gotovo podjednaki i s jedne i s druge strane izazivali su aplauze i oni su toplo pozdravljeni. Novaković je uspeo da u maču podrži snažnu borbu sa **profesorom Galanteom**, on se više dopao u ovoj borbi, nego li na sablji, tim pre što je **profesor Galante** u floretu nepobediv. Pronšahner u sigurnom i lakom i lepom stavu, iznenadjen znanjem i brzinom svoga protivnika poručnika Josifovića, bio je u nekoliko zvunjen učestanim napadima ovog odličnog duseovog učenika. Josifović se nije trebao toliko žuriti; njegovo preimrućstvo je bilo toliko i bez toga vidljivo, lojalnome borcu red je ostaviti nešto vremena da se pribere, lepota borbe je u čestim udarcima i ove treba tražiti. Prošnaher je veoma jak borac.*

Pavlović, elegantan i snažan, želeo je da pred odabranim skupom pokaže lepotu rada i svog divnog stava. On je uspeo, da sa svojim protivnikom poručnikom Lazarevićem izdrži assaut – interesantan i dobar, Lazarević vitak u stavu, uvežbaniji od svoga protivnika, pokazao se sigurniji u odbrani i ripostu; ali kad je u brzini nedovoljna odbrana a za spas se traži instinktivan rad, red je reći pardon – ipak oni su se dopali.

Erb, profesor i Pantelić, amater, pokazali su nam jednu kratku frazu u borbi I, Epee de Combat – mačem za dvobojoj (ovo je prvi pomen nadmetanja u borbenom mačevanju u Srbiji – primedba A. Stanković) uz obazrivost »divljih mačaka«.

Ovo poredjenje iz Jakšićevog stiha može se uzeti kao deviza za rad mačem dvobojskim. Tu se najvećma ceni prvi pogodak i la bele – poslednji, uslovno.

Oni su obojca pozdravljeni od prisutnih, njihov je rad bio veoma dopadljiv i od iste škole, u avantaž Panteliću prvi i la belle u avantaž Erbu, u nogu i au masque.

Borba je postala interesantnom, no polomljeni mač onemogućio je, da se produži, nadajmo se videti ih u drugoj prilici. Ali su najbolji borci bili te večeri dva nasrtljiva mališana, dva div junaka u odelu Nemanjićkih paževa, sirotani u Srpskom Maču. Knežević Pavle najviše im je pljeskao. Galante i Duse – clou de la soiree – zadivili su nas, sva hvala je nedovoljna da se oceni takav umetnički rad, dostojsnstven i neobično interesantan. Vi koji niste prisustvovali večeri Srpskog Mača izgubili ste mnogo. Umetnici i kavaljeri, odlika escrinuura –, stari kamaradi i poznanici u istoj ovakvoj borbi zadivili su čak i parisku publiku; pred nama su se dohvatali džinovi u sablji, Duse, hladan, sa majstorstvom dominira nad protivnikom. Galante, pronicljiv, brz i hitar u beskonačnost brani se kao lasica. Sve se to složno prikazalo u borbi koja je bila pravo savršenstvo boračke umetnosti. Eviva Galante! Bravo Duse! Bravo Srpski Mač!

Jevrem Pantelić, Šarl Duse, Đuzepe de Galante 1908. godina

Čestitka i aplauz Kralja, prestolonaslednika i Njegovog doma zanela je borce umetnike i oni se junački na pisti zagrlje uz urnebesno pljeskanje očarane publike.

U ime Srpskog Mača Jevreme Pantelić je predao divan buket cveća Nj. K.V. princezi Jeleni. Kralj je čestitao borcima, a prestolonaslednik Djordje poslao je na dar šampanjac. Na svečanom banketu je u zdravlje Kralja, prestolonaslednika i Njegovog doma, J. Pantelić popio zdravnicu a odgovorio mu je u zdravlje kralja talijanskog Galante. Andri Nikoliću, počasnom predsedniku Srpskog Mača, čestitamo na uspehu njegovih mladih članova i neka ih i dalje vodi njegov ugled i zauzimljivost u tom pravcu. Srpski Mač i njegov predsednik zaslužuju našu svu pohvalu i podsticaj srpske štampe".

Inače, po fizičkom izgledu **Šarl Duse** bio je čovek srednjeg rasta, atletski građen, veoma izdržljiv, odličan učitelj mačevanja i izvanredni pedagog, entuzijasta u mačevalačkom sportu. Srođio se sa novom sredinom i oženio se sa Novosađankom **Anom Lukaček (Čehinja)**. Stanovali su u zgradi koja je bila na uglu ulica kralja Aleksandra i Kondine.

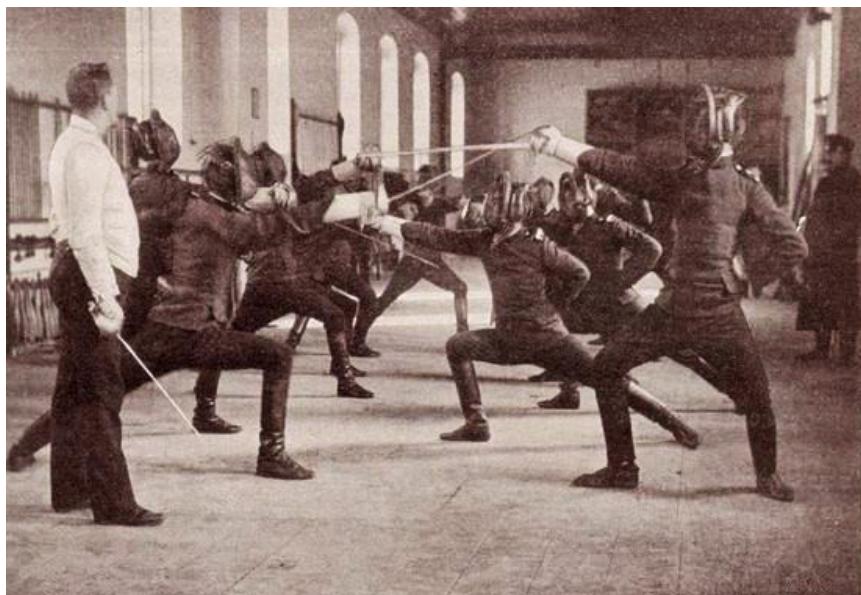
Bavio se, takođe, i motociklizmom i biciklizmom. Učestvovao je u „Velosipedskoj trci Niš - Beograd" na stazi dugoj 250 kilometara, 20. maja 1898. Bio je i član Uprave Prvog srpskog Velosipedskog Društva od aprila 1900. (osnovano 18. novembra 1884), a takođe je članom Loptačkog otseka „Srpskog mača" od 1906. godine. Pojavom prvog automobila 1903. godine i prvog motocikla 1904. godine u Beogradu u određenim krugovima se povećava interesovanje za kupovinu tih motornih vozila. Naravno, Šarl Duse se prvo opredelio za motocikl i to belgijski „F.N."

Početkom 1910. godine prodavao je ove motocikle tj. zastupao fabriku „F.N." u Kondinoj ulici, da bi 1911. godine kupio svoj prvi automobil, takođe marke „F.N." koji je nosio regalarski broj 16.

Za svoj dugogodišnji i veoma uspešan rad, od 1891. godine kao vrsni učitelj mačevanja u Vojnoj akademiji, a na predlog Ministarstva vojske i mornarice Kraljevine

SHS, viši nastavnik borenja Šarl Duse je 12. jula 1920. godine odlikovan Ordenom Sv. Save II reda, a 8. novembra 1921. godine odlikovanje je primio i viši učitelj borenja i starešina odeljenja u Vojnoj akademiji, pešadijski pukovnik Bogoljub Dinić.

Pošto je mačevanje predavao u Vojnoj akademiji od 1891. godine, sa prekidima zbog ratova, do 1. maja 1923. godine Šarl Duse odlazi u zasluženu penziju. Dve nedelje pre toga, 17. aprila 1923. godine je drugi put odlikovan i to Ordenom Belog Orla I reda.

Čas mačevanja u sali Vojne akademije (najverovatnije 1923. godina) - levo: Šarl Duse, viši nastavnik mačevanja. Jasno se vidi da oficir desno za vežbu koristi sablju sa bojevo-vežbovnim (a ne sportskim) sečivom i izvodi klasični rapirni polublok I.

Za **Šarla Dusea** je vezana i jedna priča od Ljube Jovanovića u kojoj on tvrdi da je jedan od vođa Crne Ruke, Vojislav Tankosić, organizovao u Beogradu obuku u gađanju revolverom mladih budućih sarajevskih atentatora. Instruktor je bio Stojadinović, u to vreme jedan od najboljih strelaca u zemlji. On je Gavrila Principa i Trifka Grabeža obučavao na strelištu kod Smutekovca, iznad Vajfertove pivare. Pucalo se iz dva nova „brovinga“ koje je doneo Tankosić. Ovi revolveri su navodno bili poklon belgijanca Šarla Dusea, nastavnika mačevanja u Vojnoj Akademiji u Beogradu i zastupnika belgijske fabrike oružja „Nacional“ u Srbiji.

Šarl Duse je umro je 29. jula 1929. godine u Beogradu i sahranjen je na Novom groblju, parcela 12, II red, grob 26, grobica Milana Đ Karića. Sahranio ga je Nikola Lukaček (Bitoljska 22).

SVETISLAV JOVANOVIĆ

Tekst preuzet iz knjige

»Viteško, dvorsko i građansko mačevanje u Beogradu 1403–1940 (Aleksandar Stanković)

Svetislav Jovanović

Jedan od najpoznatijih mačevalaca Evrope 19. veka, slikar i fotograf sa ogromnim međunarodnim ugledom. Jedan njegov biograf (Arnautović) je napisao: "G. Svetislava Jovanovića su naročito dobro poznавали Francuzi, Španci, Englezi i Amerikanci; mi, njegovi zemljaci manje."; g. Jovanović je bio vrlo poznata ličnost u pariskom otmenom društvu i umetničkim krugovima, gde je već više decenija cenjen i poštovan kao umetnik i kao društven, neobično korektan i duhovit čovek... i ako je Jovanović bio dobro poznat u Parizu, i ako je u svoje vreme njegovo ime beležila cela svetska štampa, u domovini je bio skoro potpuno zaboravljen." (Krešimir Kovačić)

Rodjen je 1861. godine u Vršcu. Bio je brat poznatog srpskog slikara Paje Jovanovića i Milana Jovanovića, najpoznatijeg srpskog fotografa 19. veka.

Gimnaziju je završio u Beču, gde je i počeo studije slikarstva. Nastavio je da se usavršava 1879. godine u Petrogradu, Minhenu (kod brata Paje Jovanovića) i Parizu na Akademiji Žilijan. Veći deo života proveo je u Parizu u kome je živeo pedeset godina.

Naročito je bio cenjen u Parizu gde je živeo i rado priman u najviše francuske krugove. Jedan od njegovih najbližih prijatelja bio je sin predsednika Francuske Republike, **Sadik Karno**. Svetislav Jovanović je Odlikovan 1928. godine francuskim ordenom **Legije časti**, a Kraljevina Srbija mu je dodelila ordenje najvišeg ranga: **Orden Belog Orla i orden Svetog Save**.

Svetislav Jovanović je načinio jedan autoportret na kome sebe prikazuje u mačevalačkom odelu sa četkicom u rukama.

Svetislav Jovanović

Naime, on nije bio samo umetnik već i plivač, jahač i **mačevalac sa svetskom slavom u to vreme**. Svetislav je u Parizu kao mačevalac osvojio najviše šampionske titule 1904. i 1907. godine.

O tome Gaston Renar, jovanovićev biograf, koji ga postavlja među najslavnije mačevaoca sveta, piše: »*Stotine pobeđenih ispustili su svoje oružje pod Jovanovićevim udarcima.*« U časopisu »**Oružje**« (*Les Armes*), naročito iz 1908. godine Jovanović se stavlja uz najveće mačevaoca sveta kao što su **Boda, Lana, Busea**.

Da sve to nije bilo preterivanje vidi se i iz podatka da je Jovanović bio predsednik najvećeg i najjačeg mačevalačkog kluba u Francuskoj – „**Pariskog mačevalačkog kluba**“, u kome su se okupljale ličnosti iz najviših krugova Francuske.

Na to mesto je Jovanović, kao strani građanin (pošto je bio državljanin Kraljevine Srbije), bio izabran iako su pravila izričito određivala da predsednik može biti **samo Francuz**.

Jovanović je umro u Parizu 1933. godine i sahranjen je na groblju Perlašez na kome je mesto samo za najuglednije.